

KINGA MICHAŁEK
ORCID: 0000-0001-6894-4161

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej

Fenomen utworu *Baby Shark* z perspektywy akwizycji języka*

Abstrakt

Artykuł składa się z trzech części. Pierwsza z nich przedstawia przegląd aktualnego stanu badań dotyczącego kształtowania się mowy u dziecka i roli, jaką odgrywa ona w tworzeniu się relacji międzyludzkich. Wyekscepowane zostały tutaj obserwacje zarówno lingwistyczne, neurobiologiczne, jak i psychologiczne. Następująca po nich analiza klipu *Baby Shark* oraz wybranych ogólnodostępnych materiałów rejestrujących reakcje dzieci na inicjalne dźwięki tego utworu ma z kolei na celu pokazanie fenomenu tego utworu jako przykładu oddziaływania wytworu kultury popularnej i wysokich technologii na nabywanie kompetencji językowych. Wszystko to daje możliwość ujęcia problemu badawczego między innymi jako istotnego elementu wywiadu logopedycznego oraz tematu do dalszej dyskusji w środowisku terapeutycznym, co zawarte zostało w podsumowaniu. Bibliografia tekstu zawiera polsko- i angielskojęzyczne opracowania naukowe oraz, ze względu na specyfikę tematu, źródła internetowe.

Słowa kluczowe: rozwój mowy, okres wyrazu, Baby Shark, INMI.

Czynniki wpływające na rozwój mowy dziecka w okresie prelingwalnym

Język to spoiwo wspólnoty. Oprócz poznawania i interpretowania otaczającego świata to właśnie mowa umożliwia wchodzenie w relacje międzyludzkie. Warto to podkreślić, ponieważ człowiek jako istota społeczna rozwija się właśnie przez kontakt ze światem i innymi ludźmi.

* Niniejszy artykuł opracowany został na podstawie pracy dyplomowej *Dziecko w świecie „Baby Sharka”*. Wpływ angielskojęzycznych tekstów kultury popularnej na rozwój mowy dziecka pomiędzy 9 a 18 miesiącem życia obronionej na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu w czerwcu 2021 r.

Wszechobecność języka jako wytworu społeczności dla wielu badaczy jest dowodem na jego wrodzony charakter (Pinker 1994: 31). Przykładowo, wedle orientacji natywistycznej wzorce pobierane z otoczenia nie są wystarczające do opanowania języka. Noam Chomsky, twierdząc, że człowiek ma wrodzony mechanizm pomagający mu opanować język, za podstawę zrozumienia tego procesu uznał wiedzę o odpowiednich strukturach mózgowych (Chomsky 1986: 24).

Również Stanisław Grabias (2015: 17) obserwacje dotyczące przyswajania języka opiera na wynikach współczesnych badań neurobiologicznych, sprowadzając je do następujących konstatacji:

1. język jako komponent ludzkiego umysłu jest warunkowany przez procesy biologiczne, jak mechanizmy przetwarzania doznań zmysłowych, pamięć, emocje oraz procesy wolicjonalne;

2. struktury pojęciowe wytworzone przez język mają wpływ na przetwarzanie wiedzy przez ludzki umysł;

3. w wypadku dziecka zdrowego proces kształtowania się języka w umyśle powinien rozpocząć się samoistnie i uzyskać strukturalną dojrzałość w szóstym roku życia.

Z przytoczonych obserwacji wynika, że dziecko powinno opanować swój język etniczny jeszcze przed rozpoczęciem okresu szkolnego. Jednak, jak podkreśla Grabias, koniecznym do tego warunkiem są „sprzyjające jednostce okoliczności”. Można do nich zaliczyć chociażby prawidłowy rozwój mózgu i słuchu, ale i czynniki środowiskowe.

Warunki bytowe i bodźce towarzyszące człowiekowi mają wpływ na dalszy rozwój emocjonalny i warunkują jego predyspozycje. Rzutują one na oparte na homeostazie procesy biologiczne zachodzące w ludzkim umyśle i organizowanie się struktur mózgowych w początkowym okresie życia dziecka, czyli zjawiska niezbędne do dalszego rozwoju.

Ich wpływ jest widoczny już w okresie prenatalnym. Stan zdrowia matki czy towarzyszący jej stres mogą mieć wpływ na prawidłowe kształtowanie się płodu. W dobie pandemii przy wyznaczaniu czynników ryzyka warto uwzględnić wpływ mediów elektronicznych na poszczególne etapy rozwoju, a także na nabywanie kompetencji komunikacyjnych i językowych.

Roman Jakobson w zaproponowanym przez siebie schemacie komunikacyjnym (Jakobson 1989: 136, za: Lasota 2012: 13–14) wyróżnił sześć podstawowych funkcji, jakie pełni język:

- emotywną: skupioną na nadawcy,
- konatywną: nakierowaną na odbiorcę,
- kognitywną: wpisaną w kontekst-rzeczywistości,
- poetycką: odnoszącą się do samego komunikatu,
- metajęzykową: w której najważniejszy jest kod wypowiedzi,
- fatyczną: podtrzymującą kontakt.

Na ich podstawie Agnieszka Lasota odtwarza etapy opanowywania przez dzieci umiejętności komunikacji słownej. Za pierwszą z nich, tworzącą podłoże zachowań językowych (Lasota 2012: 14), uważa funkcję fatyczną. To odpowiedź dziecka na bodźce pobierane ze środowiska, ale i chęć nawiązania dialogu, na którym opiera się mowa.

Także według Lise Eliot proces przyswajania mowy przez dziecko można schematycznie podzielić na etapy odpowiadające rozwojowi motorycznemu (Eliot 2010: 136). Z kolei Kinga Kuszak scala periodyzacje rozwoju mowy opracowane przez różnych badaczy (Kuszak 2014: 46–49) i zaznacza, że każda z nich uwzględnia podział na prelingwalny i lingwalny okres życia dziecka (Kuszak 2014: 46). Pierwszy z nich obejmuje czas protokonwersacji dorosłego z dzieckiem i trwa do około jednego roku życia. Interlokutorzy posługują się wtedy protojęzykiem. Drugi etap rozpoczyna się wraz z wypowiedzeniem przez dziecko pierwszych słów (Kuszak 2014: 46).

Okres wczesnego dzieciństwa to szczególny czas. Pierwsze dwanaście miesięcy odgrywa kluczową rolę w rozwoju większości funkcji poznawczych (Kielar-Turska, Białecka-Pikul 2006: 35), motorycznych i psychicznych człowieka. Istnieją badania dowodzące istnienia okresów wrażliwych odnośnie do nabywania mowy (Blakemore, Frith 2008: 32). Przykładowo niemowlęta do pierwszego roku życia mogą rozpoznawać i rozróżniać wszystkie fonemy, później już tylko te, z którymi się regularnie stykają, słysząc je w swoim otoczeniu¹.

W pierwszym miesiącach życia „następuje zwiększenie liczebności i rozrost wypustek nerwowych oraz połączeń pomiędzy komórkami”, które „zaczynają pokrywać się warstwą mieliny”. To z kolei odgrywa główną rolę chociażby w procesach uczenia się i zapamiętywania, albowiem zwiększa prędkość przekazywania sygnałów między neuronami. Ten dynamiczny rozrost dendrytów i mnożenie się synaps określa się terminem „okres synaptogenezy” (Blakemore, Frith 2008: 23–24). Dzięki niemu mózgi nowo narodzonych dzieci są przygotowane do działania i zaadaptowania się w środowisku. Jednak dopiero doświadczenie decyduje o ostatecznej postaci połączeń nerwowych (Mikołuszko 2013: 87), stąd też dziecko nie powinno być poddawane nadmiarowi bodźców.

Nowe połączenia synaptyczne co prawda powstają od narodzin, jednak utrwalają się tylko te z nich, które są wykorzystywane. Pozostałe zostają poddane „synaptycznemu przycinaniu” (Skibska 2015: 143).

W pierwszym okresie życia dziecko uczy się zatem świata, a jego mózg zaczyna wybierać i hierarchizować docierające do niego bodźce. Skupia się na tych, które dostarczają mu zmian, wygasza zaś te rzadsze i mniej absorbujące. W początkowym rozwoju preferowane przez umysł są głównie doświadczenia zmysłowe, pozwalające na nabycie nowych umiejętności. Te z kolei tworzą podwaliny pod optymalny rozwój kory mózgowej i są najlepiej zbadanym aspektem rozwoju mózgu (Blakemore, Frith 2008: 28, 32).

¹ Roli interakcji społecznych w rozwoju słuchu fonematycznego poświęcone są badania Patrici Kuhl przeprowadzone wśród dzieci powyżej dziewiątego miesiąca życia (Blakemore, Frith 2008: 42).

Baby Shark jako fenomen kultury popularnej

W zachodnim kręgu kulturowym co najmniej w ciągu ostatniego stulecia kultura popularna stanowi odskocznię od zadaniowego trybu pracy. Pogłębiło się to w czasie pandemii COVID-19. Wiele osób, w tym dzieci, w trakcie nabywania kompetencji językowych było zmuszonych do przebywania w domu. Do tego w sytuacjach stresowych można zauważyć wśród ludzi skłonność do sięgania po szybką i bezrefleksyjną rozrywkę. Tym sposobem funkcjonujemy w społeczeństwie informacyjnego i konsumenckiego chaosu, opartego na bezlitosnych prawach rynku. Zmiany społeczno-kulturowe są ważne także z punktu widzenia logopedy. Mają one wpływ na środowisko, w jakim wychowuje się dziecko, a w konsekwencji także na to, jakie formy komunikacji wybierze ono w trakcie swojego rozwoju.

Dziecko w świecie marketingu traktowane jest jako kolejna kategoria klienta, mogąca przynieść ogromne zyski przemysłowi marketingowemu. Rynek wykorzystujący potrzeby dzieci w wieku przedprzedszkolnym jest ogromny i ciągle się zmienia. W serwisie YouTube prym wiedzie oparta na gatunku muzycznym k-pop marka Pinkfong. Subskrybuje ją blisko 65 milionów osób, głównie rodziców małych dzieci.

Piosenka *Baby Shark*, wypromowana przez ten południowokoreański kanał, stała się współczesnym fenomenem. Pod koniec 2020 roku ogłoszono ją najczęściej odtwarzanym klipem w historii serwisu YouTube. Obecnie (styczeń 2023) klip ten ma ponad 12 miliardów wyświetleń. Docelowym odbiorcą tego utworu są dzieci w początkowym etapie rozwoju mowy, stąd wydaje się, że logopeda także powinien zwracać sobie sprawę z ewentualnego wpływu tej piosenki na potencjalnych pacjentów.

Przed analizą utworu warto przedstawić początkowe stadia rozwoju mowy w kolejności pojawiania się w niej poszczególnych kategorii gramatycznych. Etapem ważnym w aktywizacji języka przez dziecko jest okres od dziewiątego do osiemnastego miesiąca życia, ponieważ to właśnie wtedy odkrywa ono istotę znaku językowego (Porayski-Pomsta 2015: 87). To dziewiąty miesiąc życia ma być początkiem okresu wyrazu (Kaczmarek 1966: 47), czyli wypowiedzi jednowyrazowych. Charakterystyczna w tym okresie jest płynność brzmienia, która wpływa na to, że artykułowane przez dziecko dźwięki trudno niekiedy przyporządkować do konkretnych znaczeń. Zamiennosc spółgłosek zwartych jest widoczna chociażby w połączeniach „pa-pa” realizowanych przez „ta-ta”, „pa” przez „da” lub „ta”. Podobnie w realizacjach wargowych: „mama” przez „ma-ńa” lub „ńa-ńa” (za: Porayski-Pomsta 2015: 97). Stabilizacja tych realizacji pojawia się około trzynastego miesiąca życia. W tym okresie dziecko wypowiada także swoje pierwsze słowa, które często występują w funkcji całego zdania (holofrazy). Przykładowo „mama” może oznaczać tutaj „mamo przyjdź”, „mamo, jestem głodna/y” itp. Około osiemnastego miesiąca życia dziecko wchodzi w kolejny, bardziej skomplikowany etap wypowiedzi dwuwyrzowej, czyli — według typologii użytej przez Leona Kaczmarka — w okres zdania (Kaczmarek 1966: 51).

W okresie wypowiedzi jednowyrazowej dziecko posługuje się mniej więcej 50 do 100 wyrazów. Struktura słownika umysłowego opiera się głównie (około 80%) na wykrzyknikach i rzeczownikach. Dotyczą one przede wszystkim stanów emocjonalnych dziecka. Grupą dopiero kształtującą się syntaktycznie są czasowniki (około 15%). Pozostałe części mowy (przymiotniki, przysłówki, przyimki i spójniki) stanowią około 5% całego zasobu słownikowego dziecka w okresie od dziewiątego do osiemnastego miesiąca życia (Zarębina 1980: 99).

Przytoczone zestawienia są istotne, ponieważ odpowiadają budowie piosenki *Baby Shark*, która w większości opiera się na onomatopejach i prostych rzeczownikach. Warstwa tekstowa przedstawia rodzinę rekinów. Każdemu z jej członków przypisana została określona sylaba, mogąca różnić się pod względem modulacji dźwięku. Co ważne, każdej z pojawiających się postaci towarzyszą nie tylko odmienny sposób śpiewanej frazy, lecz także odpowiedni gest.

Dodatkowo, za każdym razem powtarza się dźwięk „doo, doo, doo, doo, doo, doo”. Ta prosta do powtórzenia onomatopeja wytycza rytm tego utworu. Melodia oparta na koreańskiej kołysance wykorzystana została wcześniej także w kreskówkach i już wtedy zyskała popularność wśród dzieci.

Zostało to zauważone i wykorzystane przez specjalistów od marketingu. Postanowili oni wpisać ten utwór jeszcze głębiej w sferę popkultury. Pierwsze dźwięki *Baby Shark* nawiązują do *IX symfonii* Antonina Dwořaka, wykorzystanej także w filmie *Szczęki*. Tam to muzyka autorstwa Johna Williamsa intensywnie oddziałuje na emocje, tworząc nastrój niespokojnego wyczekiwania na potencjalne niebezpieczeństwo. Dźwięki przykuwają uwagę dzieci, które podświadomie wyczuwają jakieś zagrożenie, co mobilizuje ich układ współczulny. Taki stan wzmożonego napięcia nerwowego utrzymujący się długotrwale może prowadzić u nich do kłopotów z symetrią ciała (to kwestia napięcia mięśniowego i pobudzenia odruchów obronnych).

Jak wspomniano, *Baby Shark* wykorzystuje dźwięki, aby przyciągnąć uwagę dziecka. Nawiązany dzięki temu kontakt (funkcja fatyczna języka) podtrzymywany jest za pomocą zapętlnych powtórzeń, które dają wrażenie „kognitywnego swędzenia mózgu”, nazywanego Involuntary Musical Imagery (INMI) (Taylor S. *et al.* 2008: 273). Zespół ten opiera się na mimowolnym przyswajaniu i zapamiętywaniu zasłyszanych treści przez mózg, a dokładniej w płacie skroniowym, odpowiedzialnym także za mowę, bo to w nim zlokalizowany jest ośrodek Wernickego. Przeswajane ze środowiska treści łączą się też w przyszłości z modulacją głosu, rozpoznawaniem dźwięków czy pamięcią werbalną.

Recepcja utworu marki Pinkfong jest ogólnościowa. Piosenkę *Baby Shark* śpiewają zarówno dorośli, jak i dzieci. Od 2016 roku pojawia się ona w programach rozrywkowych, na platformach streamingowych czy portalach społecznościowych. Jej popularność opiera się jednak głównie na wpływie, jaki wywiera na dzieci.

Z wywiadów z rodzicami, które przytacza „Washington Post”, wynika, że piosenka ta mocno oddziałuje na dzieci, zazwyczaj już około dwunastego miesiąca ich

życia. Co więcej, powtarzana sześciokrotnie fraza wzmacnia ich aktywność. Prawie każdy z rodziców podkreśla też, że jedno odtworzenie tej piosenki nie wystarcza ich dziecku. Zazwyczaj muszą oni powtarzać ten filmik kilkakrotnie, a ich dziecko popada w pewnego rodzaju trans. Do takiej „potrzeby” odniósł się kanał Pinkfong, tworząc godzinną wersję swojego hitu w zapętleniu (obecnie ma on ponad 80 milionów wyświetleń)².

Baby Shark stał się fenomenem popkultury, a rodzice chętnie dzielą się w mediach społecznościowych nagraniami przedstawiającymi reakcje dzieci na tę piosenkę. Dla lepszego zobrazowania w tym miejscu zostaną zaprezentowane dwa takie klipy ogólnodostępne na kanale YouTube³.

W pierwszym z nich rodzice sprawdzają, która z dwóch piosenek wybudzi ich synka ze snu. Klip inicjuje odtworzona z telefonu matki piosenka *We Will Rock You* brytyjskiego zespołu Queen. Jest ona oparta na sekwencji powtarzających się dźwięków i gestów, przez co często wykonuje się ją podczas różnego rodzaju wydarzeń sportowych i muzycznych w celu zaktywizowania publiczności. Jednak ten utwór nie wywołał żadnych reakcji u ukazanego w filmie dziecka. Sytuacja zmieniła się przy odtworzeniu drugiego utworu, którym był *Baby Shark*. Chociaż początkowo staranie matki i poruszanie się w rytm melodii nie przyniosły oczekiwanych efektów, to pojawienie się frazy „doo, doo...” wybudziło chłopca, który zaczyna ruszać się do dźwięków piosenki, starając się wykonywać przypisane do każdej z postaci rekinów gesty. W trakcie dokładnej obserwacji całości sceny widać, że podczas pierwszych dźwięków *Baby Shark* zmienia się oddech dziecka i przyspiesza akcja jego serca. Może to świadczyć o ekscytacji lub uczuciu napięcia, które mu towarzyszą. Ten niespełna minutowy film kończą ekstatyczne reakcje rodziców. Ich śmiech i aktywny udział w piosence są motywacją do kontynuacji rytmicznego kołysania całego ciała przez chłopca.

Kolejny filmik⁴ przedstawia siedmiomiesięczne dziecko. Zostaje ono posadzone przed laptopem, na którym odtwarzany jest filmik *Baby Shark*, i bardzo szybko ożywia się podczas tego seansu (zaczyna dynamicznie ruszać nóżkami i rączkami). Aktywna jest szczególnie lewa część ciała. Podczas oglądania teledysku dziecko próbuje naśladować usłyszane dźwięki, ma przy tym stale otwartą buzię, co może świadczyć o nieprawidłowym torze oddechowym i obniżonym napięciu sfery orofacjalnej. Po zakończeniu piosenki maluch na chwilę „zastyga”. Widoczne jest napięcie mięśni na jego twarzy i oczekiwanie na dalszy rozwój wydarzeń.

Przykładów takich filmików jest zdecydowanie więcej. Nagrywane są dzieci z różnych krajów, zazwyczaj w przedziale od szóstego miesiąca do trzeciego roku życia. Przez pewien czas popularnością w sieci cieszył się trend polegający na wspomnianym wybudzaniu dzieci początkowymi dźwiękami *Baby Shark*. Reakcje dzieci, często bliskie ekstazie, podsumował jeden z komentujących serwisu YouTube takimi

² <https://www.youtube.com/watch?v=5w8QEWA8wGM> (dostęp: 1.05.2021).

³ <https://www.youtube.com/watch?v=22QuF1x9aY4&list=LL&index=9> (dostęp: 2.05.2021).

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=qYw3DjUfXEK> (dostęp: 2.05.2021).

słowa: „ta piosenka jest jak kokaina dla małych dzieci” (oryg. „the song is like cocaine to toddlers”⁵). W istocie stają się one bardzo pobudzone psychoruchowo, chcą naśladować ruchy widziane na ekranie telewizora, telefonu lub laptopa. Ponadto odstawienie (wyłączenie smartfona lub telewizora) wywołuje niekiedy napady hysterii czy agresji. Zdarzają się również reakcje podobne do transu, gdy dzieci nie reagują na inne dźwięki ze środowiska, skupiając całą uwagę na przyswajanej treści multimedialnej. W większości jednak taniec i śpiew będące elementem składowym utworu są entuzjastycznie przyjmowane przez dorosłych i odbierane jako element edukacyjny. Często swoimi reakcjami (zwłaszcza śmiechem) zachęcają oni maluchy do pozostania w świecie rodziny rekinów.

Przedstawiona analiza fenomenu piosenki *Baby Shark* miała na celu zilustrowane korzyści i szkód pełnego bodźców środowiska, z jakimi spotykają się dzieci. Świadomość tego jest ważna dla terapeuty mowy, ponieważ wychowywanie się w pobliżu ciągłego promieniowania smartfona staje się doświadczeniem pokoleniowym. Dowodzą tego nie tylko statystyki odtworzeń *Baby Shark* i innych mu podobnych, lecz także przekłady tego tekstu na różne języki⁶, w tym także polski⁷, czy wykorzystanie tej melodii w reklamach⁸. Przy czym należy pamiętać, że regularny kontakt dziecka z urządzeniami multimedialnymi ma negatywny wpływ na jego rozwój⁹.

Badacze z dziedziny neurobiologii już na początku XXI wieku stawiali hipotezę, że mózg dziecka narażonego na stały kontakt z wysokimi technologiami różni się pod względem funkcjonalnym i strukturalnym od mózgu dziecka wychowującego się w środowisku bez takich bodźców (Prensky 2001: 1144).

Analizy przekrojowe wykazują korelację między czasem spędzonym przez dziecko przed telewizorem a zmianami w:

- istocie szarej obu płatów przedczołowych, które są odpowiedzialne za między innymi procesy poznawcze,
- istocie szarej i białej obu płatów potylicznych, związanych z widzeniem,
- podwzgórze, odpowiedzialnym między innymi za kierowanie emocjami,
- obszarach motorycznych koordynujących ruchy motoryki małej (Chojak 2018: 123–124).

Można zatem stwierdzić, że kontakt z wysoką technologią, w szczególności na wczesnym etapie życia człowieka, realnie wpływa na budowę i funkcjonowanie jego mózgu.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=5FpqvsvkdVo> (dostęp: 3.05.2021).

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=2NvlJYrb3dU> (dostęp: 2.05.2021).

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=TO4K1N9ba9A> (dostęp: 2.05.2021).

⁸ Przykładem takiego zabiegu marketingowego była ogólnopolska kampania reklamowa singapurskiego przedsiębiorstwa Shopee w maju 2022 r.

⁹ Rekomendacje Światowej Organizacji Zdrowia dla dzieci do piątego roku życia, nieuwzględniające jeszcze wpływu pandemii COVID-19, <https://www.who.int/news/item/24-04-2019-to-grow-up-healthy-children-need-to-sit-less-and-play-more> (dostęp: 22.05.2022).

Natomiast, jak wynika z badań wykonywanych wśród dzieci poniżej trzeciego roku życia (Brzozowska, Sikorska 2016: 86), obecnie ponad 60% z nich spędza dzień przed telewizorem przeciętnie od jednej do dwóch godzin. Co więcej, czynność samodzielnego włączania telewizji przez niemowlę jest coraz częściej obserwowana w tym samym czasie co opanowanie samodzielnego chodzenia. Można zatem stwierdzić, że poznawanie świata za pomocą multimedialnych staję się alternatywnym sposobem odkrywania przez dziecko rzeczywistości (Zimmerman, Christakis 2005: 265). Sposób ten jest dla niego atrakcyjny, lecz groźny. Wczesny i długotrwały kontakt z wysokimi technologiami może skutkować trudnościami dziecka w rozpoczęciu komunikacji ze środowiskiem oraz utrwaleniem się skłonności do budowania relacji z przedmiotami, a nie innymi żywymi istotami (Zimmerman, Christakis, Meltzoff 2007: 198). Nie są one w stanie w pełni przejąć funkcji interlokutora.

Nowe elementy wywiadu logopedycznego

Ludzką mowę można rozumieć jako „zespół czynności, jakie przy udziale języka wykonuje człowiek, poznając świat i przekazując wiedzę o sobie i świecie innym uczestnikom życia społecznego” (Grabias 2012: 15), co zwiększa zakres logopedycznej diagnozy. Będzie ona opierać się na dwóch działaniach badawczych: zaobserwowaniu i wyartykułowaniu zachowań badanego (deskrypcja) oraz wpisaniu i dopasowaniu tych obserwacji do konkretnych zaburzeń wedle obecnej wiedzy (interpretacja). Zarejestrowanie i opisanie strefy deskrypcji oraz interpretacja zachowań dziecka umożliwiają logopedzie postawienie wstępnej diagnozy. Jest ona szczególnie ważna, ponieważ pozwala na właściwe rozpoznanie problemu i stworzenie programu terapii logopedycznej (Kaczorowska-Bray 2011: 258). Z tego względu terapeuta mowy powinien zdawać sobie sprawę z roli, jaką w rozwoju dziecka odgrywają zmienne czynniki środowiskowe. Mogą one być przyczyną wielu zaburzeń lub jednym z narzędzi pracy wykorzystywanym w trakcie terapii.

Isolacja i ograniczone możliwości bezpośredniego kontaktu mogły przekształcić naturalny sposób przyswajania języka, zwłaszcza jeśli dziecko miało regularny kontakt z treściami multimedialnymi oglądanymi na ekranie telewizora, smartfona czy tabletu. Wskazane urządzenia elektroniczne przez nagromadzenie bodźców wpływają na całościowy rozwój dziecka: w tym rozwinięcie się u niego mowy. Wynika to ze sposobu, w jaki kształtuje się mózg człowieka.

Podsumowanie

Na podstawie przedstawionych w tym tekście badań praktycznych i teoretycznych rozważań można stwierdzić, że ekspozycja dziecka w wieku rozwojowym na tre-

ści multimedialne i jego regularny kontakt z wysokimi technologiami mają wpływ na zaburzenia rozwoju mowy i języka. Mogą one bowiem doprowadzić nie tylko do zmian w zachowaniu (problemów z koncentracją czy snem), ale i do nieproporcjonalnego rozwoju wewnętrznego słownika dziecka i trudności z przyswajaniem przez nie języka macierzystego. Wedle obecnych badań neurobiologicznych nadmierne stymulowanie mózgu dziecka treściami multimedialnymi rzutuje na jego dalszy rozwój intelektualny. Zauważalne są także potencjalne problemy fonologiczne w rozróżnianiu opozycji głosek opartych na dźwięczności. Jednakże dla niektórych dzieci z trudnościami w komunikacji ze środowiskiem, jak chociażby dzieci z ASD, ORM czy niedosłuchami, to właśnie dźwięk połączony z gestem są szczególnie atrakcyjne i te elementy, zawarte również w piosence *Baby Shark*, mogą być głównym narzędziem dalszej terapii. Należy je jednak odpowiednio dostosować do pacjenta i jego indywidualnych potrzeb, opierając się przede wszystkim na potrzebie budowania wspólnego pola uwagi i kompetencji komunikacyjnych.

W związku z tym logopeda jako jeden ze specjalistów, z którym może się zetknąć dziecko we wczesnym okresie życia, powinien uświadamiać rodzicom zagrożenia wynikające z wpływu wysokich technologii, uwzględniać ten czynnik środowiskowy w obserwacji zachowań językowych dziecka, ale i potrafić się do niego odnieść. Z racji tego, że radykalne ograniczenie takich treści może być dla dziecka wstrząsem, słuszne wydaje się zaproponowanie alternatywny. Przykładowymi zamiennikami treści multimedialnych mogą być bajki terapeutyczne lub wchodzenie z dzieckiem w interakcję z użyciem znanych mu tekstów kultury, jednak w zmodyfikowanej formie (na przykład kart pracy, teatrzyku, pacynek). Oprócz ćwiczeń usprawniających sferę orofacjalną i rozwijających zasoby leksykalne u dziecka mogą one tworzyć podstawy dalszych działań logopedycznych wspierających rozwój jego mowy.

Z przytoczonych obserwacji wynika, że zjawisko oddziaływania treści multimedialnych, także tych obcojęzycznych, jest problemem większym i wymagającym dalszych badań. Obecnie dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie czasu spędzonego przez dzieci przed ekranami telewizorów i telefonów była pandemia COVID-19 i jej konsekwencje: zamknięcie żłobków, przedszkoli czy placówek terapeutycznych. Ważne zatem jest kontynuowanie badań nad korelacją między izolacją społeczną i jej oddziaływaniem na rozwój mowy dziecka i nabywanie przez nie kompetencji komunikacyjnych. Rola treści multimedialnych, a szczególnie piosenek takich jak *Baby Shark*, powinna zostać zauważona w środowisku terapeutycznym i artystycznym (zwłaszcza wśród twórców tekstów kultury adresowanych do najmłodszych odbiorców) i być tematem do dyskusji nad konsekwencjami obecności tychże treści odnośnie do rozwoju dzieci i możliwością wykorzystania poszczególnych elementów tych utworów w interdyscyplinarnej terapii.

Bibliografia

- Blakemore S.J., Frith U. (2008): *Jak uczy się mózg*, Kraków.
- Brzozowska I., Sikorska I. (2016): *Wpływ telewizji na rozwój poznawczy dzieci poniżej 3. roku życia: przegląd badań*, „Developmental Period Medicine = Medycyna Wieku Rozwojowego” nr 1, s. 75–81.
- Chomsky N. (1986): *Knowledge of Language*, New York.
- Grabias S. (2012): *Teoria zaburzeń mowy. Perspektywy badań, typologie zaburzeń, procedury postępowania logopedycznego*, [w:] *Logopeda. Teoria zaburzeń mowy*, red. S. Grabias, M. Kurkowski („Mowa, Teoria, Praktyka” t. 1), Lublin, s. 15–73.
- Grabias S. (2015): *Postępowanie logopedyczne. Standardy terapii*, [w:] *Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego*, red. S. Grabias, J. Panasiuk, T. Woźniak, Lublin, s. 9–13.
- Eliot L. (2010): *Co tam się dzieje? Jak rozwija się mózg i umysł w pierwszych pięciu latach życia*, Poznań.
- Kaczmarek L. (1966): *Nasze dziecko uczy się mowy*, Lublin.
- Kaczorowska-Bray K. (2011): *Diagnoza we wczesnej interwencji logopedycznej*, [w:] *Diagnoza logopedyczna. Podręcznik akademicki*, red. E. Czaplewska, S. Milewski, Sopot, s. 223–263.
- Kielar-Turska M., Białecka-Pikul M. (2006): *Wczesne dzieciństwo*, [w:] *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Warszawa, s. 47–83.
- Kuszał K. (2014): *Kompetencje językowe małego dziecka — zarys problematyki*, „Studia Edukacyjne” nr 33, s. 111–127.
- Lasota A. (2012): *Jak małe dziecko poznaje rzeczywistość*, Kraków.
- Lee N., Mikesell L., Joaquin A., Mates A., Schumann J.H. (2009): *The Interactional Instinct: The evolution and acquisition of language*, Oxford.
- Mikołuszko W. (2013): *Piękny umysł*, „Sekrety Nauki” nr 7, s. 79–92.
- Pinker S. (1994): *The Language Instinct*, New York.
- Pluta-Wojciechowska D. (2013): *Zaburzenia czynności prymarnych i artykulacji*, Bytom.
- Porayski-Pomsta J. (2015): *O rozwoju mowy dziecka. Dwa studia*, Warszawa.
- Skibska J. (2015): *Neuroplastyczność mózgu wsparciem rozwojowym dziecka we wczesnym dzieciństwie*, Sosnowiec.
- Taylor S. et al. (2014): *Musical obsessions: A comprehensive review of neglected clinical phenomena*, „Anxiety Disord” nr 28, s. 580–589.
- Zarębina M. (1980): *Język polski w rozwoju jednostki*, Kraków.
- Zimmerman F.J., Christakis D.A. (2005): *Children’s television viewing and cognitive outcomes: A longitudinal analysis of national data*, „Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine” nr 7, s. 619–625.
- Zimmerman F.J., Christakis D.A., Meltzoff A.N. (2007): *Associations between media viewing and language development in children under age 2 years*, „The Journal of Pediatrics” nr 4, s. 364–368.

Źródła internetowe

- Beaumont-Thomas B. (2020): *Baby Shark becomes most viewed YouTube video ever, beating Despacito*, <https://www.theguardian.com/music/2020/nov/02/baby-shark-becomes-most-viewed-youtube-video-ever-beating-despacito>.
- Chojak M. (2018): *Mózg „dzieci sieci” w świetle neurobiologii i neuropedagogiki*, „Edukacja – Technika – Informatyka” nr 1, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-4b7c797a-4980-4a7f-bddb-dba19d7f1331/c/020_ETI_nr_Vol_9_1_Mozg_dzieci_sieci_.pdf.
- Gibson K. (2018): *The story of ‘Baby Shark’: How toddlers around the world made a K-pop earworm go viral*, https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/the-story-of-baby-shark-how-toddlers-a-round-the-world-made-a-k-pop-earworm-go-viral/2018/09/13/5b517772-b68c-11e8-a2c5-3187f427e253_story.htm.

- Levine D., Strother-Garcia K., Golinkoff R., Hirsh-Pasek K. (2016): *Language Development in the First Year of Life*, https://www.researchgate.net/publication/290477534_Language_Development_in_the_First_Year_of_Life.
- Prensky M. (2001): *Digital Natives, Digital Immigrants*, <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.
Zintegrowana Skala Rozwoju (ISD), https://www.kul.pl/files/693/gfx/Zintegrowana_Skala_Rozwoju.pdf.

The phenomenon of *Baby Shark* from the perspective of early L2 acquisition

Summary

This article is divided into three sections. The first one contains an overview of the available academic research of speech development. Furthermore, its contribution to forming interpersonal relationships is put into consideration. Linguistic, neurobiological and psychological observations are presented here. The following analysis of the *Baby Shark* video and other publicly available digital material of children's reactions to the initial sounds of this song, aims to show its phenomenon. It is also an example of the impact that modern culture and technology have on both L1 and L2 acquisition. All of this makes it possible to acknowledge this perspective as an important element of the speech therapy interview. Observations contain in this article might be also worth to put into discussion with other researchers and specialists. The final section of the article is its bibliography containing both Polish and English-language scientific texts and, due to the specificity of this topic, numerous internet sources.

Keywords: speech development, L2 acquisition, *Baby Shark*, INMI.